

Monika Sadowska*

Miejski Ośrodek Kultury w Zgierzu – więcej niż kultura...

Kultura jest tym, co sprawiło,
że człowiek stał się czymś innym niż tylko
przypadkowym wydarzeniem w przyrodzie

André Malraux

Mianem ośrodka kultury określa się „instytucję prowadzącą wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną, mieszczącą się w odrębnym, specjalnie wzniesionym lub adaptowanym budynku z salą widowiskowo-kinową, z odpowiednio przystosowanymi pomieszczeniami i urządzeniami do prowadzenia specjalistycznej działalności kulturalnej”¹. Miejski Ośrodek Kultury w Zgierzu to nie tylko samorządowa placówka działająca na rzecz lokalnej ludności, ale przede wszystkim centrum kultury niezależnej stymulującej aktywność społeczną i krytyczny sposób myślenia. To miejsce konfrontacji artystów z odbiorcami zainteresowanymi prezentowaną sztuką. Wreszcie w instytucji tej zatrudnione jest grono wykwalifikowanych instruktorów, dla których praca w MOK jest przede wszystkim misją.

Z historii

Miejski Ośrodek Kultury w Zgierzu został powołany do życia (pod obecną nazwą) w 1982 roku. To właśnie wtedy nadano statut tej instytucji. W postanowieniach czytamy: „Celem MOK jest prowadzenie wielokierunkowej

* Mgr, e-mail: monnika.baran@gmail.com; Uniwersytet Łódzki, Wydział Filologiczny, Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej; 90-236 Łódź, ul. Pomorska 171/173.

¹ *Pojęcia stosowane w badaniach statystycznych statystyki publicznej*, [w:] *Główny Urząd Statystyczny – Portal Informacyjny*, http://old.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-108.htm [dostęp: 8.10.2014].

działalności rozwijającej i zaspokajającej potrzeby kulturalne mieszkańców, upowszechnianie kultury ogólnonarodowej, regionalnej i środowiskowej oraz jej promocja w kraju i za granicą². Od ponad trzydziestu lat MOK umożliwia dostęp zarówno do sztuki, jak i do rozrywki, realizując swoje założenia niezależnie od linii programowej wyznaczonej przez władze miasta.

Pierwszym dyrektorem placówki był Janusz Zienko, a siedziba ośrodka znajdowała się przy ul. Długiej 17. Ze względu na warunki bezpieczeństwa wkrótce przeniesiono ją do budynku przy ul. Dąbrowskiego 20. Ówczesna lokalizacja także nie spełniała oczekiwań – przede wszystkim znajdowała się na obrzeżach miasta, a obiekt był własnością zakładów Bzura. Możliwość wynajmu zaledwie kilku pomieszczeń nie pozwalała na rozszerzenie oferty kulturalnej. Od 1991 roku samodzielna siedziba MOK zlokalizowana jest przy ul. Mielczarskiego 1.

Dyrektorami placówki byli kolejno: Janusz Rajtar i Jadwiga Zachor. Od siedemnastu lat funkcję tę sprawuje Witold Świątczak – muzyk, ekonomista, człowiek oddany zgierskiej kulturze. Na stronie internetowej MOK czytamy o dyrektorze: „mózg wszelkich operacji – ośrodek decyzyjny w ośrodku kultury. Artysta – gitarzysta z duszą buntownika”³. Obecna formuła MOK w dużej mierze wynika z dyrektorskiej znajomości zarówno litery prawa, jak i artystycznego światka.

Przyglądając się historii placówki, należy także wspomnieć o Jadwidze Wróblewskiej, związanej z instytucją od niemalże pięćdziesięciu lat. Początkowo pracowała jako instruktor kulturalno-wychowawczy w Międzyzakładowym Domu Kultury (pierwowzór MOK). Była także kierownikiem należącego do Ośrodka kina Włókniarz i współtworzyła Zgierską Galerię Sztuki. Po przejściu na emeryturę otoczyła opieką Zespół Pieśni i Tańca „Boruta”. Dba nie tylko o atmosferę wśród młodych tancerzy, ale także o stan strojów ludowych – jest kostiumerką. Hasło „zakład pracy twoim drugim domem”, wykorzystywane niegdyś w celach propagandowych, w tym przypadku wydaje się bardzo trafne.

Miejski Ośrodek Kultury działa na podstawie Ustawy z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej⁴. Jest jednostką organizacyjną Urzędu Miasta Zgierza współfinansowaną z jego środków. MOK wpisany jest do rejestru instytucji kultury Gminy Miasta Zgierz i posiada osobowość prawną. Część budynku udostępnia Klubowi AgRaFka, w którym spotykają się zgierzanie będący w opozycji do muzycznego *mainstreamu* i artystyczna bohema.

Działalność Miejskiego Ośrodka Kultury zakłada integrację różnych środowisk i popularyzację sztuki wśród klasy średniej, tak bowiem należy określić status zgierskiej społeczności. Zróznicowanie pod względem stratyfikacji społecznej

² *Biuletyn Informacji Publicznej Miejskiego Ośrodka Kultury w Zgierzu*, http://mok.bip.e-ratusz.pl/bip/?bip_umz_did=3731 [dostęp: 8.10.2014].

³ *mokzgierz.pl*, <http://www.mokzgierz.pl/artykuly/60> [dostęp: 8.10.2014].

⁴ Dz. U. z 2001 r. Nr 13, poz. 123 z późn. zm.

jest powodem, dla którego oferta MOK jest tak szeroka, a instytucja postrzegana jest jako *lovemark*⁵. Świadczy o tym np. organizacja w 2014 roku pochodu kultury, który zgromadził blisko trzystu ludzi walczących o uniezależnienie sztuki od rozgrywek na szczeblach władzy.

W budynku Ośrodka znajduje się także Zgierska Galeria Sztuki. Powstała w 1974 roku, przynależała początkowo do Międzyzakładowego Domu Kultury. Działalność wystawienniczą rozpoczęła wernisażem wystawy malarstwa prof. Benona Liberskiego. W ciągu czterdziestu lat jej istnienia zgierzanie mogli zwiedzić blisko 340 wystaw grafiki, batiku, rzeźby, fotografii, biżuterii i wielu innych form sztuki. Założycielką galerii i jednocześnie gwarantem jej wysokiej jakości artystycznej przez trzydzieści trzy lata była artystka Gabryela Nawrot. To jej twórczości poświęcono jubileuszową wystawę pt. „gabryela – nawrot wspomnień”. Do współpracy przy jej realizacji artystka zaprosiła swoich uczniów: Annę Szyłło, Witolda Warzywodę, Witolda Wodzińskiego, Allię Źstek, a także Mirosława Łuczaka – jednego z obecnych organizatorów ekspozycji.

Zgierska Galeria Sztuki działa we współpracy z Biurem Wystaw Artystycznych, Muzeum Sztuki w Łodzi, a także Akademią Sztuk Pięknych im. W. Strzebińskiego w Łodzi. Obecnie osobą odpowiedzialną za prowadzenie Galerii z ramienia MOK jest główny instruktor kulturalno-wychowawczy – Elżbieta Gortat.

Z Miejskim Ośrodkiem Kultury nieodzownie kojarzy się Zespół Pieśni i Tańca „Boruta”, założony w 1967 roku z inicjatywy Zbigniewa Hauke oraz związku zawodowego „Chemików”. Początkowo działał pod szyldem Zakładów Przemysłu Barwników „Boruta”. Od 1991 roku jednostką sprawującą pieczę nad zespołem jest Miejski Ośrodek Kultury w Zgierzu. W 1974 roku kierownictwo artystyczne nad zespołem objęła Zdzisława Kotulska-Hofmokl. Pod jej czujnym okiem młodzi tancerze ćwiczą hołubce i ludowe przyspiewki. Zespół inspirację czerpie m.in. z folkloru krakowskiego, łowickiego, opoczyńskiego i góralskiego. Oprócz sekcji tancerzy w ramach „Boruty” działa kapela pod kierunkiem Jana Muchy. Zespół podzielony jest na grupy wiekowe: dzieci od 7 do 13 roku życia, a także młodzież od 14 lat i dorosłych.

„Boruta” to nie tylko wizytówka miasta. Na swoim koncie ma wiele występów na międzynarodowych scenach, w tym w Tunezji, Włoszech, Mołdawii i Grecji. W 2009 roku zespół został odznaczony tytułem „Zasłużony dla Miasta Zgierza”. Angażuje się także w akcje prospołeczne, takie jak „Wytnij hołubca”, których celem jest zachęcenie młodych ludzi do kultywowania tradycji ludowych.

Analizując wkład MOK w rozwój lokalnej kultury, należy poświęcić kilka słów Teatrowi Orfa. Pomysł założenia grupy teatralnej narodził się w 1972 roku po koncercie z okazji Dnia Nauczyciela. Jego inicjatorem był Marian Glinkowski

⁵ Termin odnoszący się do firm, które wywołują silne zaangażowanie emocjonalne wśród swoich klientów. H. Jenkins, *Kultura konwergencji. Zderzenie starych i nowych mediów*, przekł. M. Bernatowicz, M. Filiciak, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007, s. 258.

– reżyser, kierownik artystyczny i scenarzysta z niezwykłym talentem gawędziarskim. Przez czterdzieści dwa lata kształtował kolejne pokolenia aktorów, zmarł w kwietniu 2014 roku. Początkowo Orfa skupiała się wokół środowiska nauczycieli, które tworzyło etudy poetyckie i wieczory muzyczne. Premierowy spektakl „Zielona Gęś” na podstawie tekstu Konstantego I. Gałczyńskiego odbył się w marcu 1973 roku. Rok później pracę i kunszt aktorów doceniono na Ogólnopolskim Przeglądzie Nauczycielskich Zespołów Artystycznych we Wrocławiu. Zespół zdobył pierwszą nagrodę za widowisko dramatyczne *Nadobnisie i koczodany, czyli zielona pigułka*. Od tego czasu Orfa realizuje założenia teatru alternatywnego. Spektakle zachwycają prostotą formy, ruchem i dojrzałością sceniczną. Efektem pracy teatru, oprócz inscenizacji, są festiwale organizowane przez MOK, Zgierskie Spotkania Małych Teatrów „Słodkobłękity” i impreza poetycko-muzyczna „Stachura pozostałym”. Wszystkie te artystyczne zdarzenia mają walor edukacyjny, realizują koncepcję życia teatrem. W rozmowie z Dominiką Łarionow, M. Glinkowski powiedział: „Teatr czemuś służy. Jest narzędziem do zmiany najpierw siebie, później świata [...] Teatr OFF-u jest dzisiaj uboższy, ale ciągle jest”⁶.

Orfa to nie jedyny teatr działający pod szyldem MOK. W 2003 roku zgierskiej publiczności objawił się Art. 51. Anna Perek, Agata Drewnicz-Kaczmarek i Justyna Zielińska stworzyły teatr autorski. O swojej twórczości piszą następująco:

Przetrwałyśmy wszelkie burze i napory wzbudzone od czasu do czasu przez nasze słodziutkie charaktery, zmienne kierunki lotów i tę trudną rzeczywistość. Może nie takie już słodkie, może nieco starsze, ale wciąż bardzo chcemy robić teatr... RAZEM! I to jest nasz wielki sukces⁷.

Art. 51 jest laureatem wielu przeglądów teatralnych, m.in. spektakl *Plan B*, poruszający tematykę domu i przestrzeni, zdobył główną nagrodę podczas V Ogólnopolskiego Festiwalu Monodramów i Teatrów Małych Form Bamberka 2013 w Gorzowie Wielkopolskim. W tym przypadku Art. 51 powinien brzmieć: kto krzykiem, hałasem, alarmem lub innym wybrykiem zakłóca spokój, porządek publiczny, spoczynek nocny albo wywołuje zgorzenie w miejscu publicznym, podlega uznaniu widowni i oklaskom.

Tak działa MOK

Miejski Ośrodek Kultury w Zgierzu znany jest także poza granicami miasta za sprawą ogólnopolskich festiwali z długoletnią tradycją. Rok 2014 był wyjątkowy, bowiem obfitował w jubileusze. Od dziesięciu lat w ostatni weekend

⁶ D. Łarionow, *Teatr jest narzędziem, a nie celem...*, „Kronika Miasta Łodzi” 2013, nr 2, s. 2–10.

⁷ *art51.pl*, http://art51.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=74&Itemid=471 [dostęp: 9.10.2014].

sierpnia w MOK odbywa się Ogólnopolski Przegląd Filmów „Ogień w głowie” skierowany do reżyserów – amatorów. Pomysłodawczyniami imprezy były A. Perrek i J. Zielińska. Główną jej część stanowi konkurs mający wyłonić utalentowanych i niesztampowych twórców filmowych. Dodatkową atrakcją festiwalu jest sceneria – seanse odbywają się pod gołym niebem w ogrodzie MOK. „Ogień w głowie” to jednak coś więcej niż święto kinomanów. Przegląd można nazwać wydarzeniem multimedialnym, towarzyszą mu bowiem koncerty i wystawy. To także asumpt do dyskusji na temat tworzywa filmowego i sposobów realizacji, a także konfrontacji twórców z odbiorcami.

Od dwudziestu lat w październiku organizowane są Zgierskie Spotkania Małych Teatrów „Słodkobłękity”. To coś więcej niż konkurs na najlepszy spektakl. To przede wszystkim mądre spotkania z ludźmi chłonącymi teatr wszystkimi zmysłami i nocne rozmowy o sensie tworzenia.

Chodzi o to, by Słodkobłękity były takim miejscem, gdzie za pomocą metafory dywaguje się o świecie, w którym wszyscy żyjemy. [...] A poza tym chcemy także, by Słodkobłękity były swoistym świętem teatru. Nie takim napompowanym, bardzo błyszczącym, kolorowym i głośnym, lecz odbywającym się w nieco spowolnionym, spokojnym czasie [...]⁸

– tak ideę Spotkań wyjaśniał M. Glinkowski. Celem festiwalu jest prezentacja dokonań aktorów oraz integracja grup teatralnych z całej Polski.

Po dwudziestu latach „Słodkobłękity” są synonimem kunsztu, bezpretensjonalności i różnorodności nie tylko pod względem poruszanych tematów i form wyrazu, ale także wieku oraz doświadczenia artystów. Zmagania aktorów ocenia profesjonalne jury. W 2014 roku byli to: Jadwiga Sącińska, Andrzej Hibner i Grzegorz Kwieciński – przyjaciele nie tylko festiwalu, ale przede wszystkim M. Glinkowskiego. Spektakle odbywają się na dwóch scenach – w odnowionej sali teatralnej i mrocznym strychu. Co istotne, inscenizacje zgłaszane do przeglądu nie mogą trwać dłużej niż czterdzieści pięć minut, a liczba uczestników nie może przekraczać ośmiu osób. W ramach „Słodkobłękitów” MOK proponuje liczne spektakle i *happenings* pozakonkursowe, a także koncert.

Jedną z wizytówek MOK jest także impreza muzyczno-poetycka „Stachura pozostałym” poświęcona pamięci poety i pieśniarza Edwarda Stachury. Festiwal odbywający się corocznie w listopadzie ma formułę konkursu. Artyści, głównie młodzież, stają do rywalizują w dwóch turniejach – Piosenki Poetyckiej i Jednego Wiersza. Nieodzownym elementem „Stachuriady” jest także *happening* na placu J. Kilińskiego w Zgierzu realizowany we współpracy z Teatrem Art. 51. Dobór miejsca nie jest przypadkowy, bowiem E. Stachura upatrywał w nim punk-

⁸ D. Krawczyk, A. Rogala, *Teatr „Orfa” 1972–2003*, Express Poligraficzny, Łódź 2003, s. 23–24.

tu łączącego ludzi wprowadzie sobie nieznanymi, lecz o podobnej wrażliwości. W książce *Fabula rasa. Z wypowiedzi rozproszonych* napisał:

[...] gdzie się szukać, to znaczy, jak doprowadzić do tego, żeby stanęli naprzeciw siebie; wtedy już by się można, myślę, rozpoznać łatwo, ale doprowadzić tych ludzi do jednego miejsca, o jednym czasie, ludzi sobie nieznanymi, ale tej samej konstelacji, i myślę sobie, paląc papierosa i siedząc na ławce na pętli tramwaju nr 45 w Zgierzu, myślę sobie, że to miejsce to by mogło być jednym z takich miejsc zbornych⁹.

W czasie „Stachuriady” MOK nawet „pachnie poezją”. Festiwal wieńczy koncert w Klubie AgRafKa, podczas którego zgierscy artyści honorują twórczość wybitnych polskich muzyków i tekściarzy.

Bardzo ważnym i jednocześnie odwołującym się do wielu dziedzin sztuki wydarzeniem jest „Złota Wiosna” skierowana do uczniów zgierskich szkół. Mogą oni wziąć udział w kilku konkursach: teatralnym – „Złota Maska”, muzycznym – „Złota Nutka”, plastycznym – „Złota Paleta” i literackim – „Złote Pióro”. Możliwość obcowania z tradycyjną sztuką w świecie zdominowanym przez wirtualność wydaje się bardzo istotna, szczególnie że podczas „Złotej Wiosny” udaje się odkryć wiele talentów.

Od siedmiu lat MOK wydaje własną płytę CD *Muzyczny Zgierz – MuZgi*. Na krążku znaleźć można piosenki w wykonaniu artystów zgierskiej sceny muzycznej. Nakład płyty to 1200 egzemplarzy. Stanowi ona bezpłatny materiał promocyjny. Album jest także zachętą do budzenia kreatywności wśród artystów plastyków, którzy biorą udział w konkursie na projekt okładki płyty. Premiera albumu odbywa się co roku w czerwcu w ogrodzie MOK.

W ramach Miejskiego Ośrodka Kultury działa kino @MOK. W każdą niedzielę odbywają się poranki filmowe dla dzieci, a w pierwszy i trzeci poniedziałek miesiąca seanse dla koneserów. Ośrodek organizuje także projekcje dla grup szkolnych. Oprócz tego w MOK ćwiczy wiele zespołów muzycznych – najpopularniejszym z nich jest „Boso”, który znalazł się w finale muzycznego *talent show* telewizji TVN „Mam Talent”. Z Ośrodkiem związana jest także finalistka „Must Be The Music – Tylko Muzyka” Katarzyna Świąteczak. Na co dzień uczęszcza do Akademii Dźwięku MOK.

Ośrodek oferuje także zajęcia plastyczne, fotograficzne, teatralne, sportowe, koncerty letnie i „W Dobrym Tonie”, dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Co istotne, to miejsce otwarte dla każdego, kształtujące gust od najmłodszych lat. MOK proponuje rozrywkę zmuszającą do myślenia wedle zasady, iż liczy się jakość, nie ilość. Ci, którzy choć raz tu byli, wracają, często ze swoimi dziećmi lub wnukami.

⁹ E. Stachura, *Fabula rasa. Z wypowiedzi rozproszonych*, Wydawnictwo Czytelnik, Warszawa 1982, s. 32.

Bibliografia

- Biuletyn Informacji Publicznej Miejskiego Ośrodka Kultury w Zgierzu*, http://mok.bip.e-ratusz.pl/bip/?bip_umz_did=3731 [dostęp: 8.10.2014].
- Główny Urząd Statystyczny – Portal Informacyjny*, http://old.stat.gov.pl/gus/definicje_PLK_HTML.htm?id=POJ-108.htm [dostęp: 8.10.2014].
- Jenkins H., *Kultura konwergencji. Zderzenie starych i nowych mediów*, przekł. M. Bernatowicz, M. Filiciak, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2007.
- Krawczyk D., Rogala A., *Teatr „Orfa” 1972–2003*, Express Poligraficzny, Łódź 2003.
- Łarionow D., *Teatr jest narzędziem, a nie celem...*, „Kronika Miasta Łodzi” 2013, nr 3.
- Obwieszczenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 29 stycznia 2001 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej; Dz. U. z 2001 r., nr 13, poz. 123 z późn. zm.
- Stachura E., *Fabula rasa. Z wypowiedzi rozproszonych*, Wydawnictwo Czytelnik, Warszawa 1982.

art51.pl

mokzgierz.pl.

Monika Sadowska

Town Cultural Centre in Zgierz – more than Culture...

(Summary)

The articles focuses on the activity of the Town Cultural Centre in Zgierz. An examination of the provisions of the law allows us to rationally explain the aims and tasks faced by the Centre, and the methods due to which the Town Cultural Centre is perceived as a centre for alternative culture, a forum for social debate, and, primarily, as a people-friendly institution.

Keywords: Town Cultural Centre in Zgierz, Słodbkoblęky, Stachuriada.